

RP 7/2013 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om säkerhetsskydd i statsrådet

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att det stiftas en lag om säkerhetsskydd i statsrådet. Genom lagen förtydligas den rättsliga grunden för de skyddsåtgärder som vidtas i statsrådet, dess ministerier och justitiekanslersämbetet.

Avsikten med lagen är att skydda medlemmarna av statsrådet, justitiekanslern, biträdande justitiekanslern samt de personer som arbetar vid ministerierna och justitiekanslersämbetet för olika risker, att trygga arbetsförhållandena och skydda statens egendom. I lagen föreskrivs om befogenheterna för säkerhetskontrollörer som arbetar i säkerhetsuppgifter vid statsrådet, dess ministerier och justitiekanslersämbetet. Befogenheterna avser identitetskontroll, säkerhetskontroll,

kroppsvsitation, omhändertagande av föremål, vägrande av tillträde, avlägsnande av person och gripande av person.

Befogenheterna gäller i lokaler som används av statsrådet, dess ministerier och justitiekanslersämbetet och i dessa lokalers omedelbara närhet med vissa i lagen föreskrivna begränsningar.

En förutsättning för att befogenheterna ska beviljas är att personen i fråga har genomgått behörig säkerhetsutbildning och förordnats till uppgiften. Till säkerhetsuppgifter kan även förordnas säkerhetskontrollörer som anskaffats genom köpta tjänster.

Lagen avses träda i kraft under år 2013.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
ALLMÄN MOTIVERING	3
1 INLEDNING	3
2 NULÄGE	3
2.1.. Lagstiftning och praxis	3
Säkerhetsåtgärder i statsrådet	3
Säkerhetsskyddet i riksdagen	4
Republikens presidents säkerhet	6
Säkerhetsarrangemangen vid olika myndigheter	6
2.2 Internationell utveckling samt utländsk lagstiftning och EU-lagstiftning	8
Sverige	8
Norge	9
2.3.. Bedömning av nuläget	9
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN	10
3.1.. Målsättning	10
3.2.. Alternativ för genomförandet	10
3.3.. De viktigaste förslagen	10
4 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	10
4.1.. Ekonomiska konsekvenser	10
4.2.. Konsekvenser för myndigheternas verksamhet	11
4.3.. Samhälleliga konsekvenser	11
5 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	11
5.1.. Beredningsskeden och beredningsmaterial	11
5.2.. Remissyttranden och hur de har beaktats	11
DETALJMOTIVERING	12
1 LAGFÖRSLAG	12
1.1.. Lag om säkerhetsskydd i statsrådet	12
2 FÖRHÅLLANDE TILL GRUNDLAGEN SAMT LAGSTIFTNINGSORDNING	18
LAGFÖRSLAG	21
Lag om säkerhetsskydd i statsrådet	21

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Myndigheter som representerar den offentliga makten måste i sin verksamhet beakta säkerhetsaspekterna. Säkerhetshot som riktar sig mot myndigheter och allmänna utrymmen har ökat också i Finland. De högsta statliga institutionerna måste utöver att de ser till hela samhällets säkerhet även skydda sina egna lokaler och sin verksamhet.

Enligt 3 § i grundlagen (731/1999) är statens centrala högsta institutioner riksdagen, republikens president och statsrådet samt i högsta instans högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen. Statsrådet har en central ställning som utövar av statens högsta regeringsmakt. Begreppet statsråd har enligt nuvarande praxis två betydelser. Å ena sidan avses den inför riksdagen ansvariga ministären, som består av statsministern och övriga ministrar, och å andra sidan den organisationshelhet som statsrådets allmänna sammanträde och ministerierna bildar.

För att säkerställa statsrådets funktionsförmåga måste statsrådets verksamhet tryggas i alla lägen och under alla förhållanden. Tryggande av verksamheten betyder att man sörjer för säkerheten för ministrarna, justitiekanslern, biträdande justitiekanslern och de tjänstemän som arbetar i statsrådet och för statsrådets verksamhetsförutsättningar. Dessutom ska man sörja för säkerheten i lokalerna och se till att arbetet kan utföras utan störningar. De här uppgifterna sköts i praktiken av de personer som sköter säkerhetsuppgifterna vid ministerierna. Det finns inte särskilda bestämmelser om befogenheterna för den säkerhetspersonal som är anställd i tjänsteförhållande.

Säkerhetsuppgifter kan gälla att avlägsna en person från ett rum eller en byggnad, att gripa en person och att avlägsna föremål som han eller hon har med sig. I sådana fall innebär åtgärden ingrepp i den berörda personens personliga frihet och integritet samt egendom. Begränsningsbestämmelser som gäller intrång i de grundläggande rättigheterna ska

vara tillräckligt exakt och noggrant avgränsade och definierade på lagnivå.

2 Nuläge

2.1 Lagstiftning och praxis

Säkerhetsåtgärder i statsrådet

Det finns inte någon specialbestämmelse på lagnivå som gäller säkerhetsskyddet vid statsrådet, dess ministerier eller justitiekanslersämbetet, enligt vilken det skulle vara möjligt att vidta skyddsåtgärder i de lokaler som permanent eller tillfälligt används av statsrådet, dess ministerier eller justitiekanslersämbetet. För andra statliga institutioner och myndigheter finns det däremot särskild lagstiftning som gäller säkerhetsskydd.

Statsrådets säkerhetstjänster hör enligt statsrådets förordning om statsrådets kansli (393/2007) till uppgifterna för statsrådets kansli. Statsrådets säkerhetstjänster är koncentrerade till beredskapsavdelningen vid statsrådets kansli. Enligt arbetsordningen för statsrådets kansli (242/2012) finns vid beredskapsavdelningen enheten statsrådets säkerhetstjänst. Den allmänna ledningen och samordningen av statsrådets säkerhetstjänster hör till statsrådets kansli, som dock inte har arbetsledningsbefogenhet i fråga om andra ministeriers eller justitiekanslersämbetets säkerhetspersonal. Statsrådets kansli har för kansliets eget bruk gett interna anvisningar om säkerhetsåtgärderna samt anvisningar till ministeriernas säkerhetspersonal för uppgörande av egna anvisningar.

Vid ministerierna och justitiekanslersämbetet sköts säkerhetsuppgifterna av säkerhetscheferna och de säkerhetsansvariga samt av expeditionsvakterna. Dessutom har ministerierna köpt säkerhets- och receptionstjänster av bevakningsföretag.

Vissa tjänstemän vid ministerierna har beviljats särskilda polisbefogenheter, som det föreskrivs om i 8 § i polislagen (493/1995, nedan *gällande polislagen*). Enligt paragra-

fens 1 mom. kan Polisstyrelsen ge en namn-given person sådana i den lagen avsedda polisbefogenheter som han eller hon behöver i en viss uppgift. De befogenheter som har getts tjänstemän vid statsrådets kansli har omfattat identitetskontroll, skydd för områden som omfattas av hemfrid och offentlig frid, skydd mot brott och störande beteende, säkerhetskontroll och omhändertagande av farliga ämnen. Dessa befogenheter är i kraft i hela landet i statsrådets verksamhets- och representationslokaler och i lokalernas omedelbara närhet samt på övriga plaster i Finland vid de tillställningar som statsrådet arrangerar och i deras omedelbara närhet. Med de särskilda polisbefogenheter som Polisstyrelsen har beviljat som grund har man kunnat utföra säkerhetsvisitationer och fastställa identiteten hos dem som besöker ministerierna. Genom den nya polislagen (872/2011), som träder i kraft 1 januari 2014, upphävs den gällande polislagen med undantag för den gällande lagens 8 § till den del den gäller tjänstemän. Nämnda paragraf och de befogenheter som getts med stöd av den och som även gäller tjänstemän upphävs tre år efter det att den nya polislagen trätt i kraft.

De tjänstemän som inte har beviljats särskilda befogenheter agerar med tvångsmedelslagens (450/1987) bestämmelser om allmän rätt att gripa och laglig självtäkt som grund. Nämnda befogenheter ingår också i den nya tvångsmedelslagen (806/2011) som träder i kraft den 1 januari 2014.

Befogenheterna för väktare från bevakningsföretag som arbetar på uppdrag av ministerierna regleras i 28 § i lagen om privata säkerhetstjänster (282/2002). Enligt paragrafens 1 mom. har en väktare rätt att avlägsna en person från ett bevakningsområde, om personen inte avlägsnar sig på uppmaning av bevakningsområdets ägare eller innehavare eller ägarens eller innehavarens företrädare, eller om det är uppenbart att personen inte har rätt att vistas på bevakningsområdet och väktaren har uppmanat personen i fråga att avlägsna sig. I paragrafen finns dessutom bestämmelser om rätten att gripa. Enligt 2 mom. har en väktare som utför bevakningsuppgifter rätt att gripa en person som begått brott, om denna anträffas på bar gärning eller flyende fot och om fängelse kan följa på

brottet eller om brottet är lindrig misshandel, snatteri, lindrig förskingring, lindrigt olovligt brukande, lindrig bruksstöld av motordrivet fortkäffningsmedel, lindrig skadegörelse eller lindrigt bedrägeri. En väktare får också gripa den som enligt en efterlysning utfärdad av en myndighet har förklarats anhållen eller häktad. Den som gripits ska utan dröjsmål överlämnas till polisen.

Enligt paragrafens 3 mom. har en väktare då han eller hon utövar rätten att gripa en person rätt att kroppsvisitera den som gripits och undersöka de saker som den gripne har med sig, för att förvissa sig om att denne inte medför föremål eller ämnen med vilka han eller hon kan utsätta sig själv eller andra för fara. Väktaren har rätt att frånta en person farliga föremål och ämnen som påträffats vid visitationen. De föremål och ämnen som fråntagits den visiterade ska utan dröjsmål överlämnas till polisen.

I paragrafens 4 mom. finns bestämmelser om väktares rätt att använda maktmedel. Om den som ska avlägsnas, gripas eller säkerhetsvisiteras genom att göra motstånd försöker undgå att bli avlägsnad, gripen eller säkerhetsvisiterad eller flyr gripandet, har väktaren rätt att använda sådana maktmedel som är nödvändiga för att avlägsna, gripa eller säkerhetsvisitera personen i fråga och som kan anses försvarliga med beaktande av personens uppträdande samt övriga omständigheter. I strafflagens 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § föreskrivs om grunder för ansvarsfrihet och lindring av straffansvar vid excess i samband med användning av maktmedel.

Säkerhetsskyddet i riksdagen

Befogenheterna för de som arbetar med säkerhetsuppgifter i riksdagen regleras genom en särskild lag. Enligt 1 § 1 mom. i lagen om säkerhetsskydd i riksdagen (364/2008) är syftet med lagen att skydda arbetet i riksdagen och trygga att säkerhet och ordning upprätthålls i riksdagen. Enligt paragrafens 2 mom. ska lagen tillämpas i riksdagens hus och andra lokaler som riksdagen förfogar över och i dessas omedelbara närhet (skyddsområde).

Enligt 3 § 1 mom. får befogenheterna utövas bara av tjänstemän vid riksdagen som

har lämplig utbildning inom säkerhetsbranschen och som riksdagens generalsekreterare utsett till säkerhetskontrollör. Enligt paragrafens 2 mom. får den som blivit godkänd som säkerhetskontrollör ett säkerhetskontrollörskort av riksdagens säkerhetsenhet. När säkerhetskontrollörer handhar säkerhetskontrollörsuppdrag ska de ha med sig kortet och på begäran visa upp det. Enligt paragrafens 3 mom. ska säkerhetskontrollören i uppdrag vara iförd säkerhetskontrollörsuniform.

Enligt 4 § har säkerhetskontrollören rätt att få veta namn och personbeteckning eller födelseår av dem som kommer till eller uppehåller sig inom skyddsområdet.

Enligt 5 § får de som kommer till eller uppehåller sig inom skyddsområdet och egendom som de har med sig säkerhetskontrolleras med hjälp av en metalldetektor eller annan teknisk anordning för att ta reda på om de har med sig föremål eller ämnen (förbjudna artiklar) 1) som kan innebära fara för andras säkerhet eller allvarligt störa arbetet och ordningen i riksdagen, 2) som särskilt lämpar sig för att skada egendom, eller 3) som enligt lag eller med stöd av lag inte får innehas. Medhavd egendom får kontrolleras också på annat sätt än med tekniska anordningar. Egendom som upptäcks inom skyddsområdet får kontrolleras på det sätt som nämns i 1 och 2 mom., om det finns anledning att misstänka att den innehåller förbjudna artiklar.

I 6 § föreskrivs att om det till följd av säkerhetskontrollen eller annars finns grundad anledning att misstänka att en person bär med sig en förbjuden artikel inom skyddsområdet, får han eller hon kroppsvisiteras för att ta reda på vad han eller hon har i sina kläder eller annars bär på sig. Säkerhetskontrollören som utför kroppsvisitationen ska vara av samma kön som den som visiteras.

Enligt 7 § får fordon som befinner sig eller kör in på skyddsområdet kontrolleras med hjälp av en metalldetektor eller annan teknisk anordning eller på annat lämpligt sätt för att ta reda på om det finns förbjudna artiklar i fordonet eller lasten.

Enligt 8 § får post och andra försändelser som anländer till skyddsområdet utan att öppnas genomlysas eller kontrolleras på annat sätt för att ta reda på om de innehåller

förbjudna artiklar. Om det till följd av kontrollen eller annars finns anledning att misstänka att en postförsändelse eller annan försändelse innehåller förbjudna artiklar, får försändelsen stoppas och om det behövs överlätas till polisen. Mottagaren av försändelsen ska utan dröjsmål informeras om det skedda och orsaken till det.

Enligt 9 § har säkerhetskontrollörerna rätt att omhänderta förbjudna artiklar som de har påträffat vid säkerhetskontroll, kroppsvisitation eller i annat sammanhang. Innehavarna ska återfå omhändertagna förbjudna artiklar då de avlägsnar sig från skyddsområdet. Om innehavet är förbjudet i lag eller med stöd av lag, ska artiklarna utan dröjsmål överlätas till polisen.

Enligt 10 § kan en person vägras tillträde till eller avvisas från skyddsområdet 1) om hans eller hennes identitet inte kan fastställas på ett tillförlitligt sätt, 2) om han eller hon vägrar underkasta sig säkerhetskontroll eller kroppsvisitation, eller 3) om det finns grundad anledning att misstänka att han eller hon kommer att förorsaka fara för andras säkerhet eller allvarligt störa arbetet och ordningen i riksdagen. En person kan vägras tillträde till eller avvisas från skyddsområdet, om han eller hon vägrar lyda order eller förbud som säkerhetskontrollören gett för att i enlighet med 1 mom. skydda arbetet och ordningen i riksdagen och om skyddet av arbetet och ordningen kräver det.

Enligt 11 § får en person gripas, om det tydligt inte räcker med att vägra personen tillträde till skyddsområdet eller avvisa honom eller henne därifrån och om gripandet är nödvändigt för att avvärja ett allvarligt hot mot andra människor eller egendom. Den gripne ska utan dröjsmål överlämnas till polisen.

Enligt 12 § har säkerhetskontrollörerna för att utföra kroppsvisitation, för att frånta en person en förbjuden artikel, för att hindra en person att komma in på skyddsområdet, för att avlägsna en person från skyddsområdet eller för att gripa någon rätt att i sitt uppdrag vid behov använda maktmedel som med hänsyn till personens uppträdande och andra omständigheter kan anses försvarbara. Enligt paragrafens 2 mom. får säkerhetskontrollörer använda maktmedelsredskapen gasspray,

handbojor, högst 70 cm lång batong och teleskopbatong. Säkerhetskontrollörerna ska bära redskapen så diskret som möjligt. När en säkerhetskontrollör använder maktmedel får det ske bara med de redskap som nämns i 2 mom. och som han eller hon fått specifik utbildning för.

Republikens presidents säkerhet

För republikens presidents säkerhet ansvarar polisen. Enligt förordningen om kansli-stadgan för republikens presidents kansli (1520/1995) kommenderar polisen till säkerhetsvaktstyrkan den personal som republikens presidents säkerhet och säkerheten i de lokaliteter som han eller hon förfogar över förutsätter, ställer nödvändig materiel och annan utrustning till styrkans förfogande samt ger vid behov annan handräckning för detta ändamål.

Säkerhetsarrangemangen vid olika myndigheter

I gällande polislagen (493/1995) finns bestämmelserna om de säkerhetsåtgärder som vidtas i polisens lokaler. Enligt 22 b § kan det i polislinrättningar och polisens övriga verksamhetslokaler ordnas säkerhetskontroller i syfte att sörja för säkerheten, trygga ordningen och skydda egendom. Beslut om säkerhetskontroll fattas av chefen för polisenheten. Vid en säkerhetskontroll kan alla som kommer till eller befinner sig i polisens lokaler kontrolleras, liksom även saker som de har med sig. Chefen för polisenheten avgör i vilken utsträckning säkerhetskontroller ska ordnas. En säkerhetskontroll kan utföras av en polisman eller av någon annan som är anställd hos polisen eller av en person som har utbildats för uppgiften och godkänts av polisen (säkerhetskontrollör). Säkerhetskontroller ska utföras så att de inte medför onödig olägenhet för den som kontrolleras eller skadar egendom.

Enligt 22 c § i polislagen har en säkerhetskontrollör rätt att med en metalldetektor eller någon annan liknande teknisk anordning kontrollera en person som önskar tillträde till eller befinner sig i polisens verksamhetslokaler samt de saker som personen medför, för

att utreda att sådana föremål eller ämnen inte medförs genom vilka säkerheten eller ordningen kan äventyras eller som kan användas för att skada egendom. Säkerhetskontrollören har rätt att också på annat sätt kontrollera de saker som en person medför. Om det finns grundad anledning att misstänka att en person medför ett sådant föremål eller ämne som avses ovan, kan personen kroppsvisiteras för att föremålet eller ämnet ska kunna hittas.

Enligt 22 d § i polislagen har en säkerhetskontrollör rätt att frånta en person ett i 22 c § avsett föremål eller ämne som har påträffats vid en säkerhetskontroll eller på något annat sätt eller som det annars är förbjudet att inneha enligt lag eller bestämmelser som har utfärdats med stöd av lag. Föremål och ämnen som omhändertagits ska, om det inte finns hinder för det enligt lag, återlämnas till personen i fråga när han eller hon lämnar polisens lokaler.

Enligt 22 e § i polislagen kan säkerhetskontrollören avlägsna en person från polisens lokaler om han eller hon vägrar underkasta sig en säkerhetskontrollåtgärd. För att avlägsna en person kan säkerhetskontrollören vid behov använda sådana maktmedel som kan anses vara försvarliga med hänsyn till personens uppträdande och övriga omständigheter. Någon annan än en polisman eller en tjänsteman vid polisen får dock inte använda maktmedel för att avlägsna en person från polisens lokaler, om inte något annat följer av annan lagstiftning.

Enligt 22 f § i polislagen kan närmare bestämmelser om det tekniska utförandet av säkerhetskontrollåtgärder, hur säkerhetskontrollerna ska ordnas i praktiken samt om den säkerhetskontrollutbildning som ska ordnas utfärdas genom förordning av inrikesministeriet.

Bestämmelser om säkerhetsskyddet inom försvarsmakten finns i lagen om försvarsmakten (551/2007). Vid försvarsministeriet kan förutom ministeriets tjänstemän och privata bevakningsföretag också försvarsmaktens tjänstemän arbeta med säkerhetsuppgifter. Försvarsmaktens tjänstemän har de befogenheter som föreskrivs i lagen om försvarsmakten då de arbetar med försvarsmaktens säkerhetsuppgifter. Enligt 20 § i den la-

gen har en tjänsteman i vakt- eller jourtjänst i samband med avlägsnandet eller gripandet av en person rätt att utföra kroppsvisitation och granska de saker personen medför för att försäkra sig om att det inte är fråga om föremål eller ämnen med vilka personen kan utsätta sig själv eller andra för fara. Tjänstemannen har också rätt att frånta den gripne de farliga föremål eller ämnen som påträffas vid visitationen. De ska återlämnas när personen avlägsnar sig eller frigges, om det inte finns något hinder för det enligt lag.

Enligt 21 § 1 mom. i lagen om försvarsmakten har en tjänsteman i vakt- eller jourtjänst rätt att med hjälp av en metalldetektor eller någon annan teknisk anordning eller ett tränat djur kontrollera en person som önskar tillträde till eller befinner sig i försvarsmaktens lokaler eller fordon eller på försvarsmaktens område och vid behov personens fordon och saker som personen medför, för att utreda att sådana föremål eller ämnen inte medförs genom vilka säkerheten och ordningen kan äventyras eller som kan användas för att skada egendom eller vars innehav annars är förbjudet enligt lag eller bestämmelser eller föreskrifter som utfärdats med stöd av lag. Säkerhetskontroll kan också göras i fråga om personer som avlägsnar sig från försvarsmaktens lokaler, fordon eller område samt vid behov i fråga om deras fordon och saker som de medför, om kontrollen är av vikt för upprätthållandet av säkerheten och ordningen och om det finns grundad anledning att misstänka brott mot försvarsmaktens föreskrifter om säkerhet. Enligt 2 mom. har en tjänsteman i vakt- eller jourtjänst också rätt att med hjälp av en metalldetektor eller någon annan teknisk anordning eller ett tränat djur kontrollera försvarsmaktens lokaler, områden och fordon, för att utreda att det inte finns sådana föremål eller ämnen genom vilka ordningen eller säkerheten kan äventyras eller som kan användas för att skada egendom eller vars innehav annars är förbjudet enligt lag eller bestämmelser eller föreskrifter som utfärdats med stöd av lag. Enligt paragrafens 3 mom. beslutar garnisonschefen eller kommandören för ett truppförband om säkerhetskontroll. Säkerhetskontrollen ska ordnas så att den inte medför onödig olägen-

het för den som kontrolleras och så att den inte skadar egendom.

Om den som ska avlägsnas, gripas eller säkerhetsvisiteras genom att göra motstånd försöker undgå att bli avlägsnad, gripen eller säkerhetsvisiterad, har en tjänsteman i vakt- eller jourtjänst, enligt 22 § 1 mom. i lagen om försvarsmakten, rätt att använda sådana maktmedel som är nödvändiga för att avlägsna, gripa eller säkerhetsvisitera personen i fråga och som kan anses vara försvarliga med hänsyn till personens uppträdande samt övriga omständigheter. Enligt paragrafens 2 mom. kan en person avlägsnas eller vägras tillträde till försvarsmaktens lokaler, fordon eller område om han eller hon motsätter sig säkerhetskontroll enligt 21 §. För att avlägsna en person från försvarsmaktens lokaler, fordon eller ett område som försvarsmakten besitter kan vid behov sådana maktmedel användas som kan anses vara försvarliga med hänsyn till personens uppträdande och övriga omständigheter.

Till vissa delar ansvarar försvarsmaktens tjänstemän redan nu för säkerheten vid försvarsministeriet. Detta framhävs vid en eventuell kris. Säkerhetsuppgifter utförs förutom i försvarsministeriets byggnader också t.ex. på ön Sandhamn där försvarsministeriet har utrymmen. Maktmedelsredskapen för Försvarsmaktens säkerhetspersonal avviker också. I försvarsministeriets lokaler kommer Försvarsmaktens tjänstemän att sköta uppgifter enligt den föreslagna lagen om säkerhetskydd i statsrådet endast med befogenheterna enligt den föreslagna lagen och använda endast de maktmedelsredskap som avses i den föreslagna lagen.

I gränsbevakningslagen (578/2005) finns bestämmelser om säkerhetsarrangemangen i Gränsbevakningsväsendet. Enligt 65 § i den lagen har en gränsbevakningsman rätt att i samband med gripande, anhållande, häktning, tagande i förvar och handräckningsåtgärd som riktar sig mot någons personliga frihet kroppsvisitera den som åtgärden gäller och granska de saker han eller hon medför för att försäkra sig om att personen inte medför föremål eller ämnen med vilka han eller hon kan äventyra förvaringen eller utsätta sig själv eller andra för fara. Personen kan samtidigt även kroppsvisiteras för påträffande av

en handling som behövs för att han eller hon ska kunna identifieras. Enligt paragrafens 2 mom. ska farliga föremål och ämnen vid behov tas ifrån den som visiteras. De ska återlämnas när personen frigges, om det inte finns hinder enligt lag.

Enligt 67 § 1 mom. i gränsbevakningslagen kan i syfte att sörja för säkerheten och trygga ordningen eller skydda egendom säkerhetskontroller utföras vid gränsbevakningsväsendets ledningsstab och i andra viktiga lokaler som gränsbevakningsväsendet har och på områden som gränsbevakningsväsendet besitter. Enligt paragrafens 2 mom. fattas beslut om säkerhetskontroll av chefen för den förvaltningsenhet inom gränsbevakningsväsendet som besitter lokalen eller området. En säkerhetskontroll kan utföras av en gränsbevakningsman. En säkerhetskontroll kan också utföras av en person som polisen har godkänt för uppgiften (säkerhetskontrollör) och som genomgått utbildning för säkerhetskontrollörer enligt vad som föreskrivs genom förordning av inrikesministeriet. Enligt paragrafens 3 mom. ska säkerhetskontrollen ordnas så att den inte medför onödigt olägenhet för den som kontrolleras och så att den inte skadar egendom.

Enligt 68 § 1 mom. i gränsbevakningslagen har en gränsbevakningsman eller en säkerhetskontrollör rätt att med hjälp av en metalldetektor eller någon annan liknande teknisk anordning eller ett tränat djur kontrollera en person som önskar tillträde till eller befinner sig i gränsbevakningsväsendets lokaler eller ett område som gränsbevakningsväsendet besitter samt saker som personen medför, för att utreda att sådana föremål eller ämnen inte medförs genom vilka säkerheten eller ordningen kan äventyras eller som kan användas för att skada egendom. Saker som den person som kontrolleras medför kan också kontrolleras på annat sätt. Om det enligt paragrafens 2 mom. finns grundad anledning att misstänka att den person som kontrolleras medför ett sådant föremål eller ämne som avses i 1 mom., kan personen kroppsvisiteras för att föremålet eller ämnet ska kunna hittas.

Enligt 69 § 1 mom. i gränsbevakningslagen har en gränsbevakningsman och en säkerhetskontrollör rätt att frånta en person ett i 68 § 1 mom. avsett föremål eller ämne som på-

träffats vid en kontroll eller på något annat sätt eller vars innehav annars är förbjudet enligt lag eller bestämmelser eller föreskrifter som utfärdats med stöd av lag. Enligt paragrafens 2 mom. ska fråntagna föremål och ämnen återlämnas till den kontrollerade när han eller hon avlägsnar sig från gränsbevakningsväsendets lokaler, om det inte finns något hinder för det enligt lag.

Om någon enligt gränsbevakningslagens 70 § 1 mom. vägrar genomgå en säkerhetskontroll kan en gränsbevakningsman eller säkerhetskontrollör avlägsna personen från gränsbevakningsväsendets lokal eller ett område som gränsbevakningsväsendet besitter. Enligt paragrafens 2 mom. kan en gränsbevakningsman för att avlägsna en person från gränsbevakningsväsendets lokaler eller ett område som gränsbevakningsväsendet besitter vid behov använda sådana maktmedel som kan anses vara försvarliga med hänsyn till personens uppträdande och övriga omständigheter.

Bestämmelser om säkerhetskontroller vid domstolar finns i lagen om säkerhetskontroller vid domstolar (1121/1999). Enligt 1 § i den lagen kan det i syfte att sörja för säkerheten och trygga ordningen samt skydda egendom ordnas säkerhetskontroller vid domstolar. Enligt 2 § i lagen kan vid en säkerhetskontroll personer som önskar tillträde till domstolslokaler och personer som befinner sig där samt saker som de medför kontrolleras. Domstolen eller ordföranden beslutar om säkerhetskontrollens omfattning. Enligt 4 § kan en säkerhetskontroll utföras av en polisman eller av en anställd vid domstolen som har fått utbildning för uppgiften. På basis av domstolens beslut kan säkerhetskontrollen också utföras av någon annan än en person som avses i 1 mom., om personen i fråga har godkänts för uppgiften av polisen.

2.2 Internationell utveckling samt utländsk lagstiftning och EU-lagstiftning

Sverige

Sverige har en omfattande lag om säkerhetskydd (Säkerhetsskyddslagen, 1996:627)

som gäller staten, kommunerna samt företag och organisationer och under vissa förutsättningar även enskilda personer. Enligt lagens 6 § avses med säkerhetsskydd bl.a. skydd mot spioneri, sabotage och andra brott som kan hota rikets säkerhet.

I Sverige har också stiftats en lag för skydd av byggnader som är viktiga ur samhällssynpunkt (Skyddslag 2010:305). Om det enligt 1—3 § i den lagen finns behov av att begränsa allmänhetens tillträde till eller rätt att använda byggnader, andra anläggningar, områden och andra objekt för att förhindra sabotage, terroristbrott, spioneri samt röjande i andra fall av hemliga uppgifter som rör totalförsvaret och grovt rån, får regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer besluta att byggnaden, anläggningen, området eller objektet ska utgöra skyddsobjekt. Enligt 4 § får som skyddsobjekt förklaras bland annat statliga förvaltningsbyggnader, statschefens residens och statsministerns bostäder. Ett beslut om skyddsobjekt innebär att obehöriga inte har tillträde till skyddsobjektet. Tillträdesförbudet får förenas t.ex. med ett förbud mot att ta fotografier. Som bevakare av skyddsobjekt får anlitas polismän, militär eller så kallade skyddsvakter, som särskilt utses till uppgiften. Skyddsvakter som bevakar ett skyddsobjekt får besluta om bland annat identitetskontroll, kroppsvisitation, gripande och beslag av farliga föremål.

Norge

Till regleringen på lagnivå av säkerhetsövervakningen vid de statliga myndigheterna i Norge anknyter säkerhetslagen (Lov om forebyggende sikkerhetstjeneste 1998-03-20 nr 10). Lagen gäller statliga och kommunala myndigheter, domstolar och i vissa fall också producenter av tjänster och varor. Syftet med lagen är att skydda statens intressen för hot mot självständigheten, säkerheten och andra centrala säkerhetsintressen. Lagen har bestämmelser om hur säkerhetsåtgärderna vid de statliga myndigheterna ska ordnas samt om den nationella säkerhetsmyndigheten och dess skyldigheter samt rätt att få den information som krävs för uppgiften. I säkerhetslagen finns inga bestämmelser om användning av maktmedel.

2.3 Bedömning av nuläget

Befogenheterna för de tjänstemän som sköter säkerhetsuppgifter vid ministerierna grundar sig för närvarande endera på de särskilda polisbefogenheter som Polisstyrelsen har beviljat eller på tvångsmedelslagens bestämmelser om allmän rätt att gripa och laglig självtäkt. Polisstyrelsen har beviljat ett begränsat antal tjänstemän vid ministerierna särskilda befogenheter, vilket möjliggör att säkerhetsuppgifter i enlighet med befogenheterna i tillståndet kan utföras.

Särskilda polisbefogenheter beviljas i sin nuvarande form för högst fem år i sänder. Genom den nya polislagen (872/2011), som träder i kraft den 1 januari 2014, upphävs den gällande polislagen med undantag för den gällande lagens 8 § till den del den gäller tjänstemän. Nämda paragraf och de befogenheter som getts med stöd av paragrafen och som även gäller tjänstemän upphävs tre år efter det att den nya polislagen trätt i kraft. Därmed slopas möjligheten att bevilja särskilda polisbefogenheter samt upphävs de särskilda polisbefogenheter som redan har beviljats den 1 januari 2017. Särskilda polisbefogenheter kan därmed inte längre anses vara en tillräcklig och lämpliga grund för säkerhetskontroller och andra säkerhetsåtgärder och inte heller för utövande av offentlig makt innefattande användning av maktmedel.

Man kan heller inte anse det vara en tillfredsställande lösning på ministeriernas säkerhetsbehov att säkerhetsåtgärderna utförs enbart med bestämmelserna i tvångsmedelslagen om allmän rätt att gripa och laglig självtäkt som grund.

Bestämmelser om befogenheterna för de avtalsbaserade väktare som sköter säkerhetsuppgifter vid ministerierna finns i lagen om privata säkerhetstjänster (282/2002). En väktare har rätt att avlägsna en person från bevakningsområdet, rätt att gripa en person som begått brott samt rätt att kroppsvisitera den som gripits. Om den som ska avlägsnas, gripas eller säkerhetsvisiteras genom att göra motstånd försöker undgå dessa åtgärder, har väktaren rätt att använda sådana maktmedel som kan anses försvarliga med beaktande av

personens uppträdande samt övriga omständigheter.

Det kan inte anses vara tillräckligt att grunda säkerhetsskyddet i statsrådet på väktares befogenheter enligt lagen om privata säkerhetstjänster. På samma sätt som för andra statliga institutioner och säkerhetsmyndigheter är det för statsrådets del nödvändigt att beskriva om motsvarande skyddsåtgärder och om de befogenheter som krävs för att utföra dem.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1 Målsättning

Syftet med propositionen är att trygga arbetsförhållandena för medlemmarna av statsrådet och för de tjänstemän som arbetar där, att skydda dem för olika risker samt att skydda statens egendom. Syftet med propositionen är att ge de personer som arbetar med säkerhetsuppgifter vid statsrådet, dess ministerier och justitiekanslersämbetet tillräckliga befogenheter så att de kan upprätthålla säkerhet och ordning samt avvärja hot och farosituationer som riktar sig mot statsrådet.

Genom de befogenheter som föreslås gör man intrång i individens grundläggande rättigheter såsom den personliga integriteten. Avsikten med lagen är att säkerhetskontrollörerna får tillräckliga medel för att avvärja hot mot säkerhet och ordning på ett sådant sätt att man i minsta möjliga mån gör intrång i individens grundläggande rättigheter.

3.2 Alternativ för genomförandet

För närvarande finns det bestämmelser om befogenheter för säkerhetsåtgärder i flera speciallagar för enskilda förvaltningsområden, som har stiftats vid olika tidpunkter och enligt de behov som då fanns. Det har föreslagits att en lag stiftas som täcker de centrala förvaltningsmyndigheternas behov och som ersätter de enskilda förvaltningsområdenas speciallagstiftning. Detta har inte förverkligats. För att trygga statsrådets verksamhetsförutsättningar har det ansetts vara nödvändigt att stifta en lag om säkerhets-

skydd i statsrådet som uppfyller specialkraven på verksamhetsmiljön där.

3.3 De viktigaste förslagen

I propositionen föreslås att det stiftas en lag om säkerhetsskydd i statsrådet. I lagen föreslås bestämmelser om de befogenheter som krävs för att säkerhetspersonalen vid statsrådet, dess ministerier och justitiekanslersämbetet ska kunna utföra sina säkerhetsuppgifter. För att en person ska kunna använda befogenheterna förutsätts det att personen godkännts som säkerhetskontrollör och att ministeriet i fråga eller justitiekanslersämbetet har förordnat honom eller henne till uppgiften. Som säkerhetskontrollör kan godkännas tjänstemän som arbetar i säkerhetsuppgifter samt andra personer som arbetar i säkerhetsuppgifter vid ministerierna, närmast då väktare som avses i lagen om privata säkerhetstjänster. För att bli godkänd krävs förutom de personliga egenskaper som lagen förutsätter även att man har genomgått lämplig utbildning inom säkerhetsbranschen.

I lagen föreskrivs om skyddsområde och tillfälligt skyddsområde. Säkerhetskontrollörens befogenheter gäller i lokaler som stadigvarande används av statsrådet, dess ministerier och justitiekanslersämbetet och i dessa lokalers omedelbara närhet. Dessutom får befogenheterna också användas i lokaler som tillfälligt används av statsrådet, dess ministerier och justitiekanslersämbetet och i dessa lokalers omedelbara närhet enligt de villkor som nämns i lagen. Den lokala polisen fattar beslut om gränserna för ett tillfälligt skyddsområde.

I lagen föreskrivs om de befogenheter som krävs för att utföra säkerhetsuppgifterna. Användningen av befogenheterna liksom tillämpningen av lagen i sin helhet omfattas av en i lagen föreskriven allmän begränsningsbestämmelse, enligt vilken intrång i någons rättigheter med stöd av lagen inte får göras i större utsträckning än nödvändigt.

4 Propositionens konsekvenser

4.1 Ekonomiska konsekvenser

Avsikten med den föreslagna lagen är att skapa en författningsgrund för säkerhetskyddet i statsrådets, dess ministeriers och justitiekanslersämbetets byggnader och i andra lokaler som statsrådet, dess ministerier och justitiekanslersämbetet använder. De personer som redan sköter säkerhetsuppgifter får utbildning för att kunna sköta säkerhetskyddet, varför det inte finns behov av att anställa ytterligare personal. Kostnader uppstår på grund av den utbildning som ska ordnas enligt lagen samt av anskaffningen av utrustning och utbildning i användningen av den. Kostnaderna beräknas vara små.

4.2 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet

I första hand är det polisens uppgift att upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt att förebygga brott. Genom lagen effektivteras skötseln av säkerhetsuppgifterna vid statsrådet, dess ministerier och justitiekanslersämbetet i och med att behovet av att anlita polisen i rutinmässiga uppgifter som innebär endast begränsat intrång i den personliga integriteten minskar.

4.3 Samhälleliga konsekvenser

I de säkerhetsåtgärder som vidtas i statsrådet iakttas rättsstatsprinciperna och då säkerhetsuppgifterna utförs görs intrång i individens grundläggande rättigheter enbart av sådana vägande skäl som rättsordningen godkänner och endast i den omfattning det är nödvändigt för att skydda verksamheten i statsrådet och för att upprätthålla säkerhet

och ordning. Avsikten med lagen är att skydda verksamheten i statsrådet för de olägenheter som olagliga gärningar medför och på så sätt trygga verksamhetsförutsättningarna för statsrådet och säkerställa statsrådets beslutsförmåga.

5 Beredningen av propositionen

5.1 Beredningsskeden och beredningsmaterial

Propositionen har beretts vid statsrådets kansli. I beredningsarbetsgruppen har förutom kansliet även utrikesministeriet, justitieministeriet, inrikesministeriet, försvarsministeriet, undervisnings- och kulturministeriet, kommunikationsministeriet, arbets- och näringsministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, miljöministeriet, justitiekanslersämbetet samt republikens presidents kansli varit representerade. Arbetsgruppen har hört sakkunniga vid två olika diskussionsmöten.

5.2 Remissyttranden och hur de har beaktats

Utlåtande om propositionen begärdes av republikens presidents kansli, riksdagens centralkansli, ministerierna, justitiekanslern och Suomen Vartioliikkeitten Liitto ry samt ett sakkunnigutlåtande av vicehäradshövdingen jur.lic. Klaus Helminen. Sammanlagt inkom 12 utlåtanden. I utlåtandena ansågs det i huvudsak att lagförslaget behövs och att det är värt att understödjas. Utlåtanderesponserna har beaktats vid beredningen av propositionen.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

1.1 Lag om säkerhetsknydd i statsrådet

1 §. Lagens syfte. Genom lagen skyddas arbetet i statsrådet och tryggas att säkerhet och ordning upprätthålls i de lokaler som statsrådet, dess ministerier och justitiekanslersämbetet använder. Med arbetet i statsrådet avses dels ministären som består av statsministern och övriga ministrar, dvs. statsrådets allmänna sammanträde, och dels den helhet som bildas av ministerierna. Justitiekanslersämbetet är en fast del av statsrådets organisationshelhet. I 1 § i lagen om statsrådet (175/2003) fastställs statsrådets organisation. Enligt 1 mom. finns följande ministerier i statsrådet: 1) statsrådets kansli, 2) utrikesministeriet, 3) justitieministeriet, 4) inrikesministeriet, 5) försvarsministeriet, 6) finansministeriet, 7) undervisnings- och kulturministeriet, 8) jord- och skogsbruksministeriet, 9) kommunikationsministeriet, 10) arbets- och näringsministeriet, 11) social- och hälsovårdsministeriet, och 12) miljöministeriet. Enligt 2 mom. finns vid statsrådet justitiekanslersämbetet, om vilket föreskrivs särskilt.

I utformningen av paragrafen hänvisas till upprätthållandet av säkerheten, vars kärninnehåll är att det fortgående arbetet i statsrådet under alla förhållanden är tryggt. Med skyddande av arbetet i statsrådet avses förutom att man tryggar arbetsron och säkerheten för ministrarna, justitiekanslern, biträdande justitiekanslern och för dem som arbetar vid ministerierna och justitiekanslersämbetet också att de byggnader och andra lokaler som används av statsrådet, dess ministerier och justitiekanslersämbetet skyddas mot skador och skadegörelse. Genom lagen tryggas även att de personer som arbetar vid statsrådet, dess ministerier och justitiekanslersämbetet kan komma till sin arbetsplats och lämna den utan störningar samt den enskilda egendom som finns i lokalerna, ändamålsenliga arbetsförhållanden, en störningsfri dokumenthantering samt datainnehållet i filer och handlingar.

2 §. Begränsningsbestämmelse. Paragrafen är en allmän begränsningsbestämmelse enligt vilken intrång med stöd av lagen inte får göras i någons rättigheter i större utsträckning än vad som är nödvändigt för att skydda arbetet i statsrådet och upprätthålla säkerhet och ordning. Genom bestämmelsen styrs tillämpningen av lagen så att individens rättigheter beaktas i tillräcklig grad. Begränsningen innebär t.ex. att kroppsvisitering görs bara då det är nödvändigt för att uppnå syftet med lagen och den inte äventyrar utövandet av de grundläggande rättigheterna. Skyddsåtgärderna får t.ex. inte äventyra skötseln av ärenden inom förvaltningen. Alla ska ha möjlighet att vid behov normalt sköta sina ärenden hos en myndighet. Anhängiggörandet av ett förvaltningsärende vid ett ministerium får t.ex. inte hindras.

3 §. Tillämpningsområde. I paragrafen anges tillämpningsområdet för lagen. Enligt paragrafens 1 mom. tillämpas lagen i lokaler som stadigvarande används av statsrådet, dess ministerier och justitiekanslersämbetet och i dessa lokalers omedelbara närhet. Ett sådant område som är avsett för annat än tillfälligt bruk kallas skyddsområde. I paragrafen avses med lokaler som statsrådet, dess ministerier och justitiekanslersämbetet använder stadigvarande t.ex. statsrådsborgen och andra byggnader som används av ministerierna. Lokalernas användningsområde spelar en central roll vid fastställandet av skyddsområdet. Ägandeförhållandena har i princip inte betydelse vid fastställandet. Till lagens tillämpningsområde hör de lokaler som statsrådet, dess ministerier eller justitiekanslersämbetet hyr stadigvarande. I stadigvarande bruk är också t.ex. sådana lokaler dit statsrådet, dess ministerium eller justitiekanslersämbetet flyttar under tiden för en reparation. Också statsrådets representationslokaler och statsministerns tjänstebostad med representationsutrymmen är lokaler som är i statsrådets och dess ministeriers stadigvarande bruk.

Områden i den omedelbara närheten av lokaler som är i statsrådets, dess ministeriers och justitiekanslersämbetets stadigvarande bruk hör till skyddsområdet. Med område i

den omedelbara närheten avses den del av gatan eller vägen som finns i den omedelbara närheten av entrén till lokalerna. Skyddsåtgärder ska emellertid inte vidtas utanför entréerna om det inte finns särskild anledning till det, t.ex. akuta situationer där uppenbar fara hotar. Farliga situationer utanför skyddsområdet ska anmälas till polisen. Från Statsrådsborgens trappa kan man t.ex. avlägsna en person eller grupp som utgör ett hot mot andras säkerhet eller allvarligt stör arbetet och ordningen i statsrådet. På samma sätt kan man från områden i den omedelbara närheten av lokaler som är i statsrådets, dess ministeriers eller justitiekanslersämbetets stadigvarande bruk avlägsna en person eller en grupp som uppträder hotfullt och som kan misstänkas utgöra ett hot mot medlemmarna av statsrådet eller tjänstemännen som arbetar i statsrådet när dessa går till eller från statsrådets, dess ministeriums eller justitiekanslersämbetets lokaler. Skyddsåtgärder ska dock inte riktas mot demonstrationer som sker i byggnadens omedelbara närhet. Enligt lagen om sammankomster (530/1999) hör övervakningen av ordningen vid allmänna sammankomster, såsom demonstrationer, till polisen.

Enligt paragrafens 2 mom. tillämpas lagen även i lokaler som tillfälligt används av statsrådet, dess ministerier eller justitiekanslersämbetet och i dessa lokalers omedelbara närhet, om detta är nödvändigt för att skydda arbetet i statsrådet och för att upprätthålla säkerhet och ordning vid tillställningar som förutsätter särskilt skydd. En sådan lokal kallas i lagen för tillfälligt skyddsområde. I den omedelbara närheten av ett tillfälligt skyddsområde får skyddsåtgärder vidtas endast i akuta situationer där uppenbar fara hotar.

Förutsättningarna för att inrätta ett tillfälligt skyddsområde bedöms utgående från de speciella behov av säkerhet och skydd som hänför sig till den tillställning som ordnas i lokalen. Därmed medför inte lokalen i sig förutsättningar för att inrätta ett tillfälligt skyddsområde, utan detta sker först i och med en tillställning som kräver särskilt skydd. En sådan situation är aktuell t.ex. då tillställningen eller dess gäster kan vara utsatta för hot.

Enligt paragrafens 3 mom. tillämpas lagen på personer som kommer till eller uppehåller sig inom ett skyddsområde eller tillfälligt skyddsområde. Lagen tillämpas på alla personer som arbetar eller rör sig inom skyddsområdet. Det är ändå inte tänkt att granskning av personer som hör till personalen eller egendom som de har med sig ska vara en regelbunden åtgärd.

Enligt 4 mom. finns det särskilda bestämmelser om polisens uppgifter och befogenheter. Genom bestämmelsen betonas att polisen har vissa uppgifter och befogenheter i förhållande till lagen om säkerhetsskydd. Polisens uppgifter regleras primärt i polislagen. Enligt 1 § i den lagen är polisens uppgift att trygga rätts- och samhällsordningen, upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt att förebygga brott, reda ut brott och sörja för att brott blir föremål för åtalsprövning. Lokaler i statsrådets, dess ministeriers eller justitiekanslersämbetets stadigvarande eller tillfälliga bruk hör också till polisens verksamhetsområde.

4 §. Beslut om tillfälligt skyddsområde. Enligt paragrafens 1 mom. fattar den lokala polisen ett separat beslut om ett tillfälligt skyddsområde och dess gränser. Beslutet fattas för en viss tid, men inte för längre tid än två veckor åt gången.

Enligt paragrafens 2 mom. ska ett tillfälligt skyddsområde märkas ut på ett synligt sätt. Detta betyder att märkningen av skyddsområdet ska vara tillräckligt klar och tillräckligt lätt att upptäcka.

5 §. Särskilda villkor för tillträde till skyddsområde. Enligt paragrafen får statsrådet, dess berörda ministerium eller justitiekanslersämbetet för tillträde till ett skyddsområde eller ett tillfälligt skyddsområde ställa som villkor att ytterkläder och annan medhavd egendom, såsom mobiltelefon, ska lämnas för förvaring i ett för ändamålet avsett utrymme. Enligt paragrafen får som villkor för tillträde också ställas att personen uppvisar ett tillstånd eller en inbjudan eller legitimerar sig.

Om en person inte avhämtar ett föremål som lämnats för förvaring när han eller hon avlägsnar sig, ska föremålet betraktas som ett inlämningsfynd enligt 5 § i hittegodslagen (778/1988). Ett inlämningsfynd ska enligt 8 §

i den lagen överlämnas till polisen senast två veckor efter omhändertagandet, om det inte är lågvärdigt.

6 §. Säkerhetskontrollörer. Enligt paragrafens 1 mom. får befogenheter enligt lagen utövas bara av personer som den lokala polisen på framställning av statsrådet, dess berörda ministerium eller justitiekanslersämbetet har godkänt som säkerhetskontrollör. Säkerhetskontrollörens befogenheter gäller i enlighet med beslutet om godkännande.

Som säkerhetskontrollör kan godkännas en person som är känd för redbarhet och tillförlitlighet, som till sina personliga egenskaper är lämplig för uppgiften och som har genomgått utbildning för utövande av befogenheter enligt denna lag. Syftet med paragrafen är att också andra än tjänstemän kan utses till säkerhetskontrollörer. Paragrafens krav på utbildning uppfylls av väktarutbildning som har kompletterats med utbildningsperioder för de uppgifter och befogenheter som nämns i lagen och som inte ingår i väktarutbildningen. Närmare bestämmelser om behörighetskraven för säkerhetskontrollörer, såsom innehållet i utbildningen, får enligt 16 § utfärdas genom förordning av statsrådet.

Efter det att en person har godkänts som säkerhetskontrollör beslutar statsrådet, dess berörda ministerium eller justitiekanslersämbetet om förordande av säkerhetskontrollören till uppgiften. Utgående från sina egna säkerhetsbehov beslutar statsrådet, dess ministerium eller justitiekanslersämbetet självständigt hur många säkerhetskontrollörer det behöver utse.

Enligt 2 mom. arbetar en säkerhetskontrollör som utför sitt uppdrag under tjänsteansvar. Detta gäller såväl tjänstemän som personal från privata säkerhetstjänster som upphandlats som köpta tjänster och som arbetar i statsrådets och dess ministeriers lokaler. Med tjänsteansvar avses ansvar enligt strafflagen (39/1889), som realiserats genom bestämmelserna om tjänstebrott i strafflagens 40 kap., samt det skadeståndsansvar som realiserats genom bestämmelserna i skadeståndslagen (412/1974) om ersättningsansvar för staten och tjänstemännen.

Enligt paragrafens 3 mom. ger den lokala polisen ett säkerhetskontrollörskort till den som blivit godkänd som säkerhetskontrollör,

som säkerhetskontrollören i sitt uppdrag ska hålla väl synligt. Säkerhetskontrollörskortet ska hållas synligt så att det är lätt att upptäcka.

Enligt paragrafens 4 mom. ska den lokala polisen återkalla ett godkännande som säkerhetskontrollör, om säkerhetskontrollören, statsrådet, dess berörda ministerium eller justitiekanslersämbetet begär det. Det är möjligt att godkännandet som säkerhetskontrollör blir onödigt t.ex. på grund av att tjänsteförhållandet upphör. Ett godkännande som säkerhetskontrollör kan återkallas helt och hållet eller för en viss tid, om säkerhetskontrollören inte längre uppfyller villkoren i lagen. Ett godkännande kan återkallas då den som godkänts som säkerhetskontrollör inte längre uppfyller de förutsättningar för godkännande som gäller redbarhet och tillförlitlighet och de personliga egenskaperna och således inte längre är lämplig att arbeta som säkerhetskontrollör. Säkerhetskontrollörskortet ska genast överlämnas till polisen om ett godkännande som säkerhetskontrollör har återkallats. För att förhindra missbruk bör polisen få det dokument som utfärdats vid godkännandet av säkerhetskontrollören i sin besittning när godkännandet återkallas och i samband med att godkännandet eventuellt återkallas för en viss tid.

7 §. Identitetskontroll. Enligt paragrafen har säkerhetskontrollörerna rätt att få veta namn och personbeteckning eller födelsetid av den som kommer till eller uppehåller sig inom skyddsområdet. Om en person vägrar lämna de efterfrågade uppgifterna, kan han eller hon med stöd av 13 § vägras tillträde till skyddsområdet eller uppmanas att avlägsna sig därifrån. Identitetskontroll utförs när behovet av att klargöra identiteten är uppenbart.

8 §. Säkerhetskontroll. Enligt paragrafens 1 mom. får de som kommer till eller uppehåller sig inom ett skyddsområde eller ett tillfälligt skyddsområde säkerhetskontrolleras med hjälp av en metalldetektor eller annan teknisk anordning. Detektorn kan vara en metalldetektorbåge eller en handburen metalldetektor som säkerhetskontrollören för i närheten av personen. I och med att annan teknisk anordning nämns i bestämmelsen kan nya tekniska metoder som utvecklas i framtiden tas i bruk vid säkerhetskontroller. När nya tekniska me-

toder tas i bruk måste man alltid reda ut att det är möjligt att använda dem med tanke på befogenheterna enligt lagen samt att man vid användningen beaktar de begränsningar som de kontrollerades skydd för privatlivet och personliga integritet medför.

Vid säkerhetskontrollen kontrollerar man om en person har med sig föremål eller ämnen som kan innebära fara för andras säkerhet eller allvarligt störa arbetet och ordningen i statsrådet (1 punkten) eller som särskilt lämpar sig för att skada egendom (2 punkten) eller som inte får innehållas enligt lag eller med stöd av lag (3 punkten). Av samma orsak får man kontrollera de saker som personen har med sig, med hjälp av metalldetektor eller t.ex. genomlysning. Den tekniska termen förbjudna artiklar beskriver de föremål och ämnen som avses ovan.

Man kan förorsaka fara för säkerheten t.ex. med skjutvapen, eggvapen, sprängämnen och gasspray. Man kan förorsaka fara också med hälsoskadliga laserpekare, frätande ämnen och ämnen som lämpar sig för att skada eller paralysera andra. Med sprayfärger och andra för nedklottring lämpliga medel kan man störa arbetet och säkerheten i statsrådet. Med olika verktyg kan man också orsaka skada på egendom.

Medhavd egendom får enligt 2 mom. kontrolleras också på annat sätt än med tekniska anordningar. I praktiken betyder det att väskor och dylikt öppnas och innehållet kontrolleras. Kontrollen kan behövas för att genomlysning inte är möjlig eller för att det vid genomlysningen har upptäckts ett misstänkt föremål eller ett ämne som det är skäl att försäkra sig om att är ofarligt. Medhavd egendom får med stöd av bestämmelsen kontrolleras på samma sätt som i samband med kroppsvisitation enligt 9 §.

Paragrafens 3 mom. tillåter att också egendom som upptäcks inom skyddsområdet eller det tillfälliga skyddsområdet kontrolleras, om det finns anledning att misstänka att den innehåller förbjudna artiklar. En kontroll kan vara på sin plats bl.a. om någon hittar en herrelös väska eller dylikt i de lokaler som används av statsrådet, dess ministerium eller justitiekanslersämbetet. Även egendom som man vet tillhör en viss person men som denne inte har tagit med sig får kontrolleras.

Egendomen får kontrolleras på samma sätt som den egendom en person har tagit med sig, alltså med hjälp av metalldetektor, genomlysning eller på något annat sätt utan att använda teknisk anordning.

9 §. Kroppsvisitation. Enligt paragrafen får en person kroppsvisiteras för att ta reda på vad han eller hon har i sina kläder eller annars bär med sig, om det till följd av säkerhetskontrollen eller annars finns grundad anledning att misstänka att han eller hon bär med sig en förbjuden artikel.

På grund av åtgärdens natur måste kroppsvisitation utföras av en person av samma kön som den som visiteras. Vid kroppsvisitationen ska iakttas den diskretion som förhållandena kräver.

10 §. Kontroll av fordon. I förslaget till paragraf föreskrivs det att fordon som befinner sig eller kör in på skyddsområdet får kontrolleras med hjälp av en metalldetektor eller annan teknisk anordning eller på annan lämpligt sätt för att ta reda på om det finns förbjudna artiklar enligt 8 § i fordonet eller lasten. Med stöd av bestämmelsen kan man kontrollera ett fordon som levererar varor in på skyddsområdet. Kontroll av fordon som används för persontransport är ändamålsenligt bara då det finns skäl att misstänka att det finns förbjudna artiklar i fordonet.

Kontrollen kan ske genom att föra en handburen metalldetektor eller någon annan för ändamålet lämplig anordning utmed fordonet eller lasten. Med på annat lämpligt sätt avses i paragrafen att säkerhetskontrollören gör en yttre besiktning av fordonet eller stiger in i fordonet för att undersöka det inifrån. Varor som statsrådet, dess ministerium eller justitiekanslersämbetet har beställt får alltid kontrolleras på det sätt som är ändamålsenligt. Om det vid en kontroll påträffas en förbjuden artikel enligt 8 § i en bil som transporterar varor eller livsmedel, får artikeln tas om hand tills transporten är utförd eller fordonet vägras tillträde till statsrådet, dess ministeriers eller justitiekanslersämbetets lokaler.

Om ett fordon däremot misstänks förorsaka fara för personsäkerheten eller allvarlig fara för egendom, begärs handräckning från polisen. I 16 § i polislagen finns det bestämmelser om förhindrande av en farlig gärning eller

händelse. Enligt dem har en polisman rätt att på förordnande av en polisman som tillhör befälet, och i brådskande fall även utan sådant förordnande få tillträde till bland annat ett fordon, om det finns fog att misstänka att en gärning eller händelse som innebär allvarlig fara för liv, personlig frihet eller hälsa eller som vållar avsevärd skada på egendom eller miljön pågår eller är överhängande. Det förutsätts ytterligare att åtgärden är nödvändig för att avvärja faran eller för att sprängämnen, vapen eller andra farliga ämnen eller föremål ska kunna eftersökas och tas om hand. Polis bör också i allmänhet tillkallas om misstanke om fara väcks vid en fordonskontroll.

11 §. Kontroll av försändelser. Enligt 1 mom. får post och andra försändelser som anländer till skyddsområdet eller det tillfälliga skyddsområdet genomlysas eller kontrolleras på annat sätt för att ta reda på om de innehåller förbjudna artiklar enligt 8 §. Försändelserna får inte öppnas i det sammanhanget.

Om det enligt 2 mom. till följd av kontrollen eller annars finns anledning att misstänka att en postförsändelse eller annan försändelse innehåller förbjudna artiklar, får försändelsen stoppas och om det behövs överlämnas till polisen. Genomlysningen kan t.ex. avslöja att ett brev eller en annan försändelse innehåller pulver eller väcka misstanke om att det innehåller sprängämne. Försändelsens form och storlek eller lukt kan vara en annan orsak att stoppa den. Arbetet och ordningen i statsrådet kan störas t.ex. om försändelsen avger en genomträngande lukt eller innehåller ett starkt färgande ämne. Vid misstanke om att en postförsändelse eller någon annan försändelse innehåller en förbjuden artikel, får den lämnas till polisen för att där undersökas under säkra och kontrollerade förhållanden eller för att förstöras. Också en försändelse som mottagaren har öppnat och som innehåller en förbjuden artikel enligt 8 § får lämnas till polisen. En försändelse som polisen öppnat och konstaterat vara ofarlig kan vidarebefordras till mottagaren.

Beslut om att en postförsändelse ska stoppas fattas av en säkerhetskontrollör. Mottagaren ska genast underrättas om att försändelsen stoppats och orsaken till det och att den

lämnats till polisen. Försändelser kan alltid öppnas när mottagaren tillåter det.

12 §. Omhändertagande och förvaring av förbjudna artiklar. Säkerhetskontrollörerna har enligt 1 mom. rätt att omhänderta förbjudna artiklar enligt 8 § som de påträffat vid säkerhetskontroll, kroppsvisitation eller i annat sammanhang. Enligt paragrafens 2 mom. återfår innehavarna omhändertagna föremål och ämnen då de avlägsnar sig från skyddsområdet. Om innehavet är förbjudet för personen i fråga enligt lag eller med stöd av lag ska föremålet eller ämnet överlämnas till polisen. Detta gäller t.ex. när en person har med sig ett skjutvapen men saknar i lagen föreskrivet tillstånd för det.

Om en person inte avhämtar ett omhändertaget föremål när han eller hon avlägsnar sig, ska föremålet betraktas som ett inlämningsfynd enligt 5 § i hittegodslagen. Ett inlämningsfynd ska enligt 8 § i hittegodslagen överlämnas till polisen senast två veckor efter omhändertagandet, om det inte är lågvärdigt. Egendom som det är förbjudet att skaffa eller inneha eller som kräver tillstånd från en myndighet ska genast överlämnas till polisen.

13 §. Vägrande av tillträde och avlägsnande. Enligt paragrafens 1 mom. 1 punkt kan en person vägras tillträde till eller uppmanas avlägsna sig från skyddsområdet eller det tillfälliga skyddsområdet om han eller hon inte uppfyller de särskilda villkoren enligt 5 § för att få tillträde till skyddsområdet. Vägrande av tillträde kan således bli aktuellt i en situation där villkoret för tillträde till skyddsområdet är att man måste visa upp ett tillstånd eller en inbjudan, legitimera sig eller lämna sina ytterkläder för förvaring.

En person kan enligt 1 mom. 2 punkten vägras tillträde till eller uppmanas avlägsna sig från skyddsområdet eller det tillfälliga skyddsområdet, om hans eller hennes identitet inte kan fastställas på ett tillförlitligt sätt. Avsaknaden av en identitetshandling betyder inte nödvändigtvis att en person vägras tillträde till skyddsområdet eller det tillfälliga skyddsområdet.

Enligt 1 mom. 3 punkten kan en person vägras tillträde till ett skyddsområde eller tillfälligt skyddsområde om han eller hon vägrar underkasta sig säkerhetskontroll eller kroppsvisitation. Ett villkor för att få tillträde

till skyddsområdet är att underkasta sig kontroll då säkerhetskontrollören kräver det.

Tillträde kan enligt 1 mom. 4 punkten också vägras om det finns grundad anledning att misstänka att personen äventyrar andras säkerhet eller allvarligt stör arbetet och säkerheten i statsrådet. Äventyrande av andras säkerhet kan bli aktuellt såväl i statsrådets, dess ministeriers och justitiekanslersämbetets lokaler som i lokalernas omedelbara närhet. Detsamma gäller för allvarligt störande av arbetet och ordningen i statsrådet, till detta räknas också skada på egendom. En grundad anledning att misstänka fara kan uppkomma t.ex. på grund av en persons aggressiva eller hotfulla beteende liksom förvirring som orsakats av alkohol eller läkemedel. Hotfulla gester, anfallande rörelser och verbala hot kan höra till ett av sådant beteende.

En person kan med stöd av 2 mom. vägras tillträde till eller avlägsnas från de lokaler statsrådet, dess ministerier eller justitiekanslersämbetet använder, i det fall att han eller hon vägrar lyda ett förbud att komma in på skyddsområdet eller en order om att avlägsna sig därifrån som en säkerhetskontrollör gett för att i enlighet med 1 mom. skydda arbetet och ordningen i statsrådet, förutsatt att skyddet av arbetet och ordningen kräver det.

Om en person eller en grupp inom skyddsområdet eller det tillfälliga skyddsområdet beter sig på ett sätt som klart och tydligt innebär ett hot mot säkerheten eller allvarligt stör arbetet och ordningen i statsrådet, ska personen eller gruppen uppmanas avlägsna sig. Vid störningar ska man bedöma om det är mera ändamålsenligt att ta till de maktmedel som lagen föreskriver eller att kontakta polisen.

14 §. Gripande. En person får gripas enligt paragrafens 1 mom., om det tydligt inte räcker med att vägra honom eller henne tillträde till skyddsområdet eller det tillfälliga skyddsområdet eller med att avlägsna honom eller henne därifrån. Det är uppenbart att avlägsnande tydligt inte räcker t.ex. när en person har med sig en i lagen avsedd förbjuden artikel och han eller hon med den eller artikeln i sig orsakar allvarlig fara för sig själv, andra människor eller egendom. Gripandet måste vara nödvändigt för att avvärja allvarlig fara för andra människor eller egendom.

Den som gripits ska enligt paragrafen överlämnas till polisen utan dröjsmål, vilket i praktiken betyder att man ber polisen komma till platsen för att hämta den som gripits.

Om en person har med sig en i lagen avsedd förbjuden artikel och han eller hon med den eller artikeln i sig kan orsaka allvarlig fara för andra människor eller egendom, kan vägrande av tillträde och avlägsnande vara otillräckliga åtgärder. Gripande med stöd av paragrafen är ett tvångsmedel som används för att avvärja en handling som signalerar hot om våld eller allvarlig fara för egendom. I samband med gripande kan man bli tvungen att använda maktmedel. Bestämmelserna om användningen av dem finns i 15 §.

Säkerhetskontrollören har enligt paragrafens 2 mom. rätt att i samband med gripandet kontrollera den gripne för att förvissa sig om att personen inte innehar föremål eller ämnen med vilka han eller hon kan utsätta sig själv eller andra för fara. Med kontroll avses i momentet den säkerhetskontroll som görs i samband med gripandet då säkerhetskontrollören manuellt eller med metalldetektor eller med hjälp av annan teknisk anordning kontrollerar att personen inte har med sig farliga föremål eller ämnen.

15 §. Maktmedel. Enligt paragrafens 1 mom. får säkerhetskontrollörerna i sitt uppdrag för att hindra en person att komma in på skyddsområdet eller det tillfälliga skyddsområdet eller för att avlägsna honom eller henne därifrån, för att gripa någon, för att utföra kroppsvisitation och för att frånta en person en förbjuden artikel vid behov använda maktmedel som med hänsyn till personens uppträdande och andra omständigheter kan anses försvarbara. Maktmedlen som används ska vara nödvändiga och försvarbara med tanke på situationen. Att de är försvarbara innebär bl.a. att man väljer det lindrigaste maktmedlet och använder maktmedlen på det mest skonsamma sättet. Försvarbarheten ska bedömas med hänsyn till hur hotfull situationen är, hur farligt motståndet är samt andra omständigheter som inverkar på helhetsbedömningen av situationen. Relevant är t.ex. hur farligt motståndet är och vilka de tillgängliga resurserna är i förhållande till hur hotfull situationen är. I enlighet med paragrafens 1 mom. måste man först göra en be-

dömning av om säkerheten eller ordningen kan upprätthållas på annat sätt, t.ex. genom tillräckligt många uppmaningar, innan man tillgriper maktmedel. Före maktmedel används har i allmänhet den person som är föremål för åtgärden gjort motstånd, som genom att agera fysiskt, aktivt eller passivt, på ett sätt som hindrat säkerhetskontrollörens åtgärd. Som motstånd räknas t.ex. om någon trots uppmaning vägrar avlägsna sig eller med våld tränger sig in i statsrådets, dess ministeriers eller justitiekanslersämbetets lokaler. Enbart muntlig provokation betraktas inte som motstånd så länge detta inte är förenat med hot om våld. Förutom att reglera användningen av maktmedel är det motiverat att i momentet ta in en hänvisning till 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § i strafflagen (39/1889) som föreskriver om excess i samband med användning av maktmedel. Användningen av maktmedel påverkas också av 2 § i den föreslagna lagen som tillåter intrång i den enskildes rättigheter bara i den utsträckning som krävs för att skydda arbetet och ordningen i statsrådet.

Enligt paragrafens 2 mom. får säkerhetskontrollörer använda maktmedelsredskapen gasspray, handbojor, högst 70 cm lång batong och teleskopbatong. Utrustningen är densamma som anges i definitionen av maktmedelsredskap i 2 § 14 punkten i lagen om privata säkerhetstjänster, förutom skjutvapen. I fråga om gasspray hänvisas det i lagen till 2 § i skjutvapenlagen (1/1998). Enligt momentet får maktmedelsredskapen hållas tillgängliga och de ska bäras så diskret som möjligt.

I enlighet med 3 mom. krävs det lämplig och redskapsspecifik utbildning för att använda maktmedelsredskapen. Säkerhetskontrollörerna får alltså bära bara sådana maktmedelsredskap som de fått utbildning för. Den utbildning som behövs för statsrådets, dess ministeriers och justitiekanslersämbetets säkerhetskontrollörer köps företrädesvis av polisförvaltningen.

När det gäller försvarsmaktens tjänstemän måste lagens förhållande till befogenheterna och maktmedelsredskapen i lagen om försvarsmakten beaktas. I försvarsministeriets lokaler utför försvarsmaktens tjänstemän uppgifter enligt den föreslagna lagen om sä-

kerhetsskydd i statsrådet endast i enlighet med befogenheterna i den föreslagna lagen och använder endast de maktmedelsredskap som avses i den lagen.

Enligt 4 mom. får endast säkerhetskontrollörer som är anställda i tjänsteförhållande använda maktmedel. En säkerhetskontrollör som är anställd i tjänsteförhållande får således alla de befogenheter som föreslås i lagen, medan säkerhetskontrollörer som inte är anställda i tjänsteförhållande får alla andra befogenheter än befogenheterna att använda maktmedel.

16 §. Närmare bestämmelser. Genom förordning av statsrådet får närmare bestämmelser enligt paragrafen utfärdas om utbildningskrav och identifierande klädsel för säkerhetskontrollörer samt om hur den verksamhet som avses i lagen ska ordnas i praktiken och om tekniska detaljer. Bestämmelserna kan gälla t.ex. den utrustning som används vid säkerhetskontroller. Bestämmelserna kan också gälla praktiska åtgärder vid kontroll av fordon.

17 §. Ikraftträdande. I paragrafen ingår en sedvanlig ikraftträdandebestämmelse.

2 Ikraftträdande

Lagen avses träda i kraft under 2013.

3 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Genom den föreslagna lagen gör man intrång i flera av de grundläggande rättigheter som tryggas genom grundlagen. Bestämmelsen i lagförslaget om tillfälligt skyddsområde (4 §) tillåter intrång i den rörelsefrihet som tryggas i 9 § 1 mom. i grundlagen. De bestämmelser i lagförslaget som gäller säkerhetskontroll (8 §) och kroppsvisitation (9 §) tillåter intrång i den personliga integritet som alla garanteras i 7 § 1 mom. i grundlagen. Bestämmelserna om vägrande av tillträde och avlägsnande (13 §) och gripande (14 §) är också av sådan art som begränsar individens grundläggande rättigheter. Bestämmelserna om kontroll av försändelser (11 §) är betydelsefulla med hänsyn till hemligheten i

fråga om förtroliga meddelanden enligt 10 § 2 mom. i grundlagen.

Bestämmelserna om utövande av befogenheterna har man försökt formulera med hänsyn till att de ska vara noga avgränsade och exakta med tanke på de krav som proportionalitetsprincipen ställer på begränsning av de grundläggande rättigheterna.

Befogenheterna i lagförslaget, inklusive maktmedlen, hänför sig alltid till endera statsrådets, dess ministeriums eller justitiekanslersämbetets skyddsområde eller till ett tillfälligt skyddsområde eller till områdenas omedelbara närhet. Med ett skyddsområde avses en byggnad som är i statsrådets, dess ministeriums eller justitiekanslersämbetets stadigvarande användning. Tillfälliga skyddsområden betyder i praktiken särskilt arrangerade tillställningar som därför är fall-specifika och därmed också avgränsade i tid.

Grundlagsutskottet underströk i sin bedömning av bestämmelserna om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet (GrUU 49/2004 rd, s. 3/I) vikten av att begreppet "omedelbara närhet" tolkas snävt. Normalt avses med begreppet ett mindre område av gatan eller vägen strax utanför entrédörren till en rörelse. Enligt utskottet bör uttrycket tolkas på samma sätt snävt i lagstiftning om ordningsvaktens och motsvarande personers tjänstgöringsområde (GrUU 10/2006 rd, s. 3/II). Med områden i den omedelbara närheten avses i lagförslaget det område av gatan eller vägen som finns i den omedelbara närheten av entrén till lokalerna. Skyddsåtgärder ska emellertid inte vidtas utanför entréerna om det inte finns särskild anledning till det, t.ex. akuta situationer där uppenbar fara hotar. I andra situationer kontaktas polisen vid behov.

Grundlagsutskottet ansåg utgående från de grundläggande fri- och rättigheterna att en bestämmelse om kroppsvisitation som motsvarar den föreslagna bestämmelsen var oproblematiske, eftersom det endast är fråga om ett mycket begränsat intrång i den personliga integriteten, och ansåg i samband med att lagen om säkerhetsskydd i riksdagen stiftades att behovet av att se till att säkerheten och att arbetet i riksdagen inte störs, som var bakgrunden till bestämmelsen om kroppsvisitation, var ett speciellt tungt vä-

gande skäl för att göra intrång i den personliga integriteten (GrUU 16/2004 rd, GrUB 3/2008 rd).

Grundlagsutskottet har också ansett att uppmaningen att avlägsna sig och rätten att avlägsna en person, samt rätten till kroppsvisitation vid gripande som godtagbara med tanke på de allmänna förutsättningarna för begränsning av grundläggande fri- och rättigheter (GrUU 28/2001 rd). Utgångspunkten för den föreslagna bestämmelsen är att skydda människor och egendom för obehöriga intrång. Man kan anse att det finns godtagbara skäl för bestämmelsens begränsande karaktär när det gäller de grundläggande rättigheterna.

När det gäller skyddet för förtroliga meddelanden har grundlagsutskottet ansett att situationer då innehållet i en försändelse får granskas utan att innehållet i det förtroliga meddelandet läses är problemfria (GrUU 5/2006 rd). Den föreslagna bestämmelsen om kontroll av försändelser utgör inte något problem med tanke på grundlagens skydd för förtroliga meddelanden. En säkerhetskontrollör har inte rätt att skaffa upplysningar om innehållet i ett förtroligt meddelande.

Enligt propositionen kan också andra än tjänstemän med stöd av lagen utses till säkerhetskontrollörer. Till denna del är bestämmelsen betydelsefull med tanke på bestämmelsen i 124 § i grundlagen om överföring av offentliga förvaltningsuppgifter.

I grundlagens 124 § står att offentliga förvaltningsuppgifter kan anförtros andra än myndigheter endast genom lag eller med stöd av lag, om det behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgifterna och det inte äventyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rätts-säkerheten eller andra krav på god förvaltning. Uppgifter som innebär betydande utövning av offentlig makt får dock ges endast myndigheter.

För att skydda arbetet i statsrådet och trygga att säkerhet och ordning upprätthålls är det ändamålsenligt att man i de lokaler som statsrådet, dess ministerier eller justitiekanslersämbetet använder kan använda sig också av andra än tjänstemän i säkerhetsuppgifter. Tjänstemännen sköter förutom säkerhetsuppgifter i allmänhet också andra administrativa uppgifter vid ämbetsverket, medan säkerhetskontrollörer som anskaffats som köpta

tjänster specifikt kan koncentrera sig på säkerhetsuppgifter i enlighet med uppdragsavtalet.

Det är fråga om faktiska säkerhetsåtgärder när det gäller att skydda arbetet i statsrådet och trygga att säkerhet och ordning upprätthålls. De grundläggande fri- och rättigheterna, rättsäkerheten och kravet på god förvaltning har man strävat efter att tillgodose genom generellt sett exakta bestämmelser och genom bestämmelser om krav på säkerhetskontrollörernas kompetens och utbildning. Säkerhetskontrollörernas befogenheter är dessutom begränsade i tid och rum och knutna till en viss verksamhetsplats och förutsättningarna för beviljande av dem är reglerade.

Bestämmelserna i lagförslaget om förutsättningarna för godkännande som säkerhetskontrollör och förfarandet för godkännande bedöms uppfylla de krav som grundlagsutskottet i praktiken ställt.

Enligt förarbetena till grundlagen ska på självständig prövning baserad rätt att använda maktmedel eller ingripa på något annat sätt i en enskild persons grundläggande fri- och rättigheter betraktas som betydande utövande av offentlig makt.

De befogenheter att använda maktmedel som avses i den föreslagna 15 § ska anses vara betydande utövande av offentlig makt. I samband med förnyandet av lagstiftningen om gränsbevakningsväsendet och gränzonen konstaterade grundlagsutskottet i sitt utlåtande

att endast en gränsbevakningsman kan använda maktmedel för att från gränsbevakningsväsendets lokaler eller ett område som gränsbevakningsväsendet besitter avlägsna en person som vägrar genomgå en säkerhetskontroll, och förutsatte att bestämmelsen om säkerhetskontrollörens rätt att använda maktmedel stryks (GrUU 19/2005 rd). Grundlagsutskottet hänvisade till sina tidigare utlåtanden om säkerhetskontroller vid domstolar (GrUU 2/1999 rd) och om ändring av polislagen (GrUU 11/2005 rd), i vilka det ansågs vara godtagbart att endast tjänstemän ges befogenheter att använda maktmedel.

I propositionen föreslås att befogenheter att använda i lagen avsedda maktmedel endast ska ges tjänstemän. Således får en säkerhetskontrollör som inte är tjänsteman vid godkännandet som säkerhetskontrollör de befogenheter som föreslås i lagen med undantag för befogenheterna att använda maktmedel enligt 15 §.

På ovan nämnda grunder kan inte bestämmelserna som helhet anses vara problematiska med tanke på grundlagens 124 §.

Med stöd av vad som anförts ovan kan dem föreslagna lagen behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Det är ändå önskvärt att grundlagsutskottet behandlar lagförslaget.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

*Lagförslag***Lag****om säkerhetsskydd i statsrådet**

I enlighet med riksdagens besluts föreskrivs:

1 §

Lagens syfte

Syftet med denna lag är att skydda verksamheten i statsrådet samt att garantera att säkerheten och ordningen upprätthålls i de lokaler som används av statsrådet, dess ministerier eller justitiekanslersämbetet.

2 §

Begränsningsbestämmelse

Intrång enligt denna lag får inte göras i någons rättigheter i större utsträckning än vad som är nödvändigt för att skydda verksamheten i statsrådet och upprätthålla säkerheten och ordningen i de lokaler som används av statsrådet, dess ministerier eller justitiekanslersämbetet.

3 §

Tillämpningsområde

Lagen tillämpas i lokaler som stadigvarande används av statsrådet, dess ministerier eller justitiekanslersämbetet och i dessa lokalers omedelbara närhet (*skyddsområde*).

Lagen tillämpas också i lokaler som tillfälligt används av statsrådet, dess ministerier eller justitiekanslersämbetet och verksamheten i dessa lokalers omedelbara närhet, om det är nödvändigt för att skydda verksamheten i statsrådet och upprätthålla säkerheten och ordningen vid tillställningar som kräver särskilt skydd (*tillfälligt skyddsområde*).

Lagen tillämpas på personer som kommer till eller uppehåller sig inom ett skyddsområde eller ett tillfälligt skyddsområde.

I fråga om polisens uppgifter och befogenheter gäller vad som särskilt föreskrivs om dem.

4 §

Beslut om tillfälligt skyddsområde

Beslut om ett tillfälligt skyddsområde och dess gränser fattas av den lokala polisen. Beslutet fattas för viss tid, högst två veckor åt gången.

Det tillfälliga skyddsområdet ska märkas ut på ett synligt sätt.

5 §

Särskilda villkor för tillträde till skyddsområde

För tillträde till ett skyddsområde eller ett tillfälligt skyddsområde får statsrådet, dess berörda ministerium eller justitiekanslersämbetet ställa som villkor att ytterkläder och annan medförd egendom ska lämnas för förvaring i ett för ändamålet avsett utrymme. Som villkor för tillträde får också ställas att personen uppvisar ett tillstånd eller en inbjudan eller legitimerar sig.

6 §

Säkerhetskontrollörer

Befogenheter enligt denna lag får utövas bara av personer som den lokala polisen på förslag av statsrådet, dess berörda ministerium eller justitiekanslersämbetet har godkänt som säkerhetskontrollör. Som säkerhetskontrollör kan godkännas en myndig person som är känd för redbarhet och tillförlitlighet, som

till sina personliga egenskaper är lämplig för uppgiften och som har genomgått utbildning för utövande av befogenheter enligt denna lag.

På säkerhetskontrollörerna tillämpas bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar. Bestämmelser om skadeståndsansvar finns i skadeståndslagen (412/1974).

Den som blivit godkänd som säkerhetskontrollör får av den lokala polisen ett säkerhetskontrollörskort, som säkerhetskontrollören ska hålla väl synligt när han eller hon sköter sina uppgifter.

Den lokala polisen ska återkalla ett godkännande som säkerhetskontrollör, om säkerhetskontrollören, statsrådet, dess berörda ministerium eller justitiekanslersämbetet begär det. Ett godkännande som säkerhetskontrollör kan återkallas helt och hållet eller för viss tid, om säkerhetskontrollören inte längre uppfyller förutsättningarna i 1 mom. Om ett godkännande som säkerhetskontrollör har återkallats, ska säkerhetskontrollörskortet genast överlämnas till den lokala polisen.

7 §

Identitetskontroll

Säkerhetskontrollörerna har rätt att av den som kommer till ett skyddsområde eller ett tillfälligt skyddsområde eller uppehåller sig där få veta hans eller hennes namn och personbeteckning eller födelsetid.

8 §

Säkerhetskontroll

De som kommer till eller uppehåller sig inom ett skyddsområde eller ett tillfälligt skyddsområde och den medhavda egendomen får kontrolleras med hjälp av en metall-detektor eller annan teknisk anordning för att det ska kunna utredas huruvida de har med sig föremål eller ämnen (*förbjudna artiklar*) som

1) kan orsaka fara för andras säkerhet eller allvarligt störa verksamheten och ordningen i statsrådet,

2) särskilt lämpar sig för att skada egendom, eller

3) enligt lag eller med stöd av lag inte får innehas.

Medhavd egendom får kontrolleras också på annat lämpligt sätt än med tekniska anordningar.

Egendom som upptäcks inom skyddsområdet eller det tillfälliga skyddsområdet får kontrolleras på det sätt som nämns i 1 och 2 mom., om det finns anledning att misstänka att den innehåller förbjudna artiklar.

9 §

Kroppsvisitation

Om det till följd av en säkerhetskontroll eller annars finns grundad anledning att misstänka att en person bär med sig en förbjuden artikel, får han eller hon kroppsvisiteras för att det ska kunna utredas vad han eller hon har i sina kläder eller annars bär på sig. Den säkerhetskontrollör som utför kroppsvisitationen ska vara av samma kön som den som visiteras.

10 §

Kontroll av fordon

Fordon som kör in på eller befinner sig på ett skyddsområde eller ett tillfälligt skyddsområde får kontrolleras med hjälp av en metall-detektor eller annan teknisk anordning eller på annat lämpligt sätt, om det finns anledning att misstänka att det finns förbjudna artiklar i fordonet eller leveransen.

11 §

Kontroll av försändelser

Postförsändelser och andra försändelser som anländer till ett skyddsområde eller ett tillfälligt skyddsområde får utan att öppnas genomlysas eller kontrolleras på annat sätt för att det ska kunna utredas huruvida de innehåller förbjudna artiklar.

Om det till följd av kontrollen eller annars finns anledning att misstänka att en postförsändelse eller annan försändelse innehåller förbjudna artiklar, får försändelsen stoppas och vid behov överlåtas till polisen. Mottaga-

ren av försändelsen ska utan dröjsmål informeras om en sådan åtgärd och orsaken till den.

12 §

*Omhändertagande och förvaring
av förbjudna artiklar*

Säkerhetskontrollörerna har rätt att omhänderta förbjudna artiklar som de har påträffat vid säkerhetskontroll, kroppsvisitation eller i annat sammanhang.

Innehavaren ska återfå omhändertagna förbjudna artiklar då han eller hon avlägsnar sig från skyddsområdet eller det tillfälliga skyddsområdet. Om det enligt lag eller med stöd av lag är förbjudet för personen i fråga att inneha artikeln, ska artikeln dock överlämnas till polisen.

13 §

Vägrande av tillträde och avlägsnande

En person kan vägras tillträde till eller uppmanas att avlägsna sig från ett skyddsområde eller ett tillfälligt skyddsområde om

1) han eller hon inte uppfyller villkoren enligt 5 §,

2) hans eller hennes identitet inte kan utredas på ett tillförlitligt sätt,

3) han eller hon vägrar underkasta sig säkerhetskontroll eller kroppsvisitation, eller

4) det finns grundad anledning att misstänka att han eller hon kommer att orsaka fara för andras säkerhet eller allvarligt störa verksamheten i statsrådet eller äventyra säkerheten och ordningen i de lokaler som används av statsrådet, dess ministerier eller justitiekanslersämbetet.

En person kan vägras tillträde till eller avlägsnas från ett skyddsområde eller ett tillfälligt skyddsområde, om han eller hon vägrar lyda en sådan order eller ett sådant förbud enligt 1 mom. som säkerhetskontrollören gett för att skydda verksamheten i statsrådet och upprätthålla säkerheten och ordningen i de lokaler som används av statsrådet, dess ministerier eller justitiekanslersämbetet och om skyddet av verksamheten i statsrådet och upprätthållandet av säkerheten och ordningen

i de lokaler som används av statsrådet, av dess ministerier eller av justitiekanslersämbetet kräver det.

14 §

Gripande

En person får gripas, om åtgärden att vägra denne tillträde till ett skyddsområde eller ett tillfälligt skyddsområde eller att avlägsna honom eller henne därifrån är uppenbart otillräcklig och om gripandet är nödvändigt för att avvärja ett allvarligt hot mot andra människor eller egendom. Den gripne ska utan dröjsmål överlämnas till polisen.

Säkerhetskontrollören har i samband med gripande rätt att kroppsvisitera den gripne för att förvissa sig om att denne inte innehar föremål eller ämnen med vilka han eller hon kan utsätta sig själv eller andra för fara.

15 §

Maktmedel

För att kroppsvisitera en gripen, frånta en person en förbjuden artikel, vägra en person tillträde till ett skyddsområde eller ett tillfälligt skyddsområde, avlägsna en person från ett sådant område eller för att gripa någon får säkerhetskontrollörerna i sitt uppdrag vid behov använda maktmedel som med hänsyn till personens uppträdande och andra omständigheter kan anses försvarbara. Försvarbarheten ska bedömas med hänsyn till hur hotfull situationen är och hur farligt motståndet är samt andra omständigheter som inverkar på en sammantagen bedömning av situationen. Bestämmelser om excess i samband med användning av maktmedel finns i 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § i strafflagen (39/1889).

De enda maktmedelsredskap som säkerhetskontrollörer får använda är gasspray, handbojor, högst 70 cm långa batonger och teleskopbatonger. Säkerhetskontrollörerna ska bära redskapen så diskret som möjligt.

När en säkerhetskontrollör tar till maktmedel får det ske bara med de redskap som nämns i 2 mom. och som han eller hon fått en lämplig och specifik utbildning för.

De maktmedel som avses i denna paragraf får endast användas av säkerhetskontrollörer som är anställda i tjänsteförhållande.

16 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om utbildningskrav och identifierande klädsel för säkerhetskontrollörer samt om hur verksamhet enligt den-

na lag ska ordnas i praktiken och om tekniska detaljer får utfärdas genom förordning av statsrådet.

17 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 2013.

Helsingfors den 14 februari 2013

Statsminister

JYRKI KATAINEN

Konsultativ tjänsteman *Heikki Hovi*